

Maaskroniek

uitgave van de Heemkundekring

"Maasdorpen in de gemeente Lith"

5^e jaargang nr 11

14 pagina's

datum 7 april 1982

Inhoud

- Buijks, H.G.J.
  - = Lith in 1820: een bedrijvig dorpke. pag. 81
- Tongerloo, Louise van
  - = Teeffelen in het teken van Servaas " 85
- Pirenne, Th.J.M. (pr.)
  - = De Kerstening van Maren-Kessel " 86
- diverse inzenders
  - = Maaskanttekeningen " 87

TEEFFELEN IN HET TEKEN VAN SERVAAS

- Toen Teeffelen met Oijen werd samengevoegd tot één gemeente kwam het niet onder een wildvreemde wapenpatroon terecht. Kerkpatroon van Teeffelen was en is dan wel Benedictus, maar op het terrein van recht en bestuur was Servatius nooit een vreemde geweest voor de Teeffelaars. Ze hadden immers samen met Haren en Macharen de schepenbank van het
- (1) Land van Megen gevormd. Haren en Macharen hadden elk drie schepenen in dat college, voor het kleine Teeffelen was altijd maar één plaats overgeschoten. Maar goed, ook namens die ene schepen had het gemeenschappelijk zegelbeeld gesproken: de bisschop met kromstaf in de linker- en sleutel in de rechterhand (afb. 1 en 2). Voor hem bevindt zich een wapenschild. Dat is het wapen van de heren van Megen; rood met een
  - (2) gouden schildhoofd (= bovenste deel van het schild). Die heren en de hoofdplaats van het land van Megen hadden een speciale relatie met Servatius. De kerk van Megen is namelijk niet zo maar aan deze heilige gewijd, maar was oorspronkelijk ook eigendom van het Servaaskapittel in Maastricht. Haren heeft als kerkpatroon St. Lambertus,
  - (3) Macharen St. Petrus-banden. Petrus wordt wel eens met één in plaats van met twee sleutels afgebeeld. Toch denk ik dat de heilige in het zegel van de landsschepenbank Servaas is. Daarmee werd niet één van de drie dorpskerkpatronen voorrang gegeven boven de andere; die rang kon juist het best vervuld worden door de patroon van de hoofdplaats van het land,
  - (4) met het wapen van de heren of graven. De afbeelding op het omslag van De Jong van den Brand's "Uit het land mijner vaderen: Teeffelen" bracht me op het spoor van dit zegelstempel, ja zelfs op het spoor van de documentatie betreffende zegels in het Rijksarchief in Den Bosch. De moderne lakafdrukken daarin zijn afkomstig van een jong stempel, 17de- of pas 18de-eeuws. Met héél grove lijnen is daarop de bisschop gegraveerd. Het omschrift "S. SCABINORUN . D . HARE . MACHARE EN TEEFELE " tobt met de taal: SCABINORUM had "van schepenen" moeten luiden, en EN had ET moeten zijn als het persé op z'n Latijns moest. Een karikatuur is de hele voorstelling (mijter!) vergeleken bij het stempel dat de bank voordien gebruikt had. Van dat oudere stempel bestaan ook moderne lakafdrukken. Aan W.A. van
  - (5) Ham dank ik foto's van beide typen. Haast sierlijk is de bisschop op het oudere stempel te noemen, zoals hij het hoofd wat opzij neigt. En wat fraai is het correcte omschrift "S. scabinoru(m) de haren machare(n) et tefe(n)" aangebracht, op een golvend lint. De dunne sierlijntjes in de vrije ruimte van het zegelveld zijn op het 18de-eeuwse stempel vergrofd tot plantenstengels. Dat hebben we nog niet gezien, dat een omschrift op een lint of banderol is geplaatst. Om dat verschijnsel en om het lettertype zou ik het oudere stempel in de 15de eeuw proberen
  - (6) te dateren. Zegelafdrukken van beide stempels moeten natuurlijk opheldering brengen over de perioden waarin ze gebruikt zijn. Ik heb ze nog niet omdat ik pas sinds kort aandacht heb besteed aan deze schepenbank. Misschien kan ik later eens berichten hoe lang Teeffelen in het teken van Servaas heeft gestaan!

--- Zeist, november 1981

Louise van Tongerlo

NOTEN:

- (1) Zie derde aflevering van Maaskroniek 1981 p. 55-56
- (2) Historische kaart van Noord-Brabant 1795; de gebieden van de schepenbanken binnen de huidige provincie Noord-Brabant omstreeks 1795 (Den Bosch 1980) p. 21-22.
- (3) W.A. van Ham "De wapens van de steden in het voormalig hertogdom Brabant" in: Brabantse Leeuw 25 (1976) p. 175.
- (4) Zie Maaskroniek 1981, mijn stuk over de schepenbankzegels van Oijen,

noot 1, en de publikatie van Doppler genoemd in noot 2. Schutjes, Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, V (St. Michielsgestel 1876) p. 19 en 47, 41-42.

- (5) In 1838 hield de burgemeester van Megen de heilige op de zegels voor Petrus (RANB, documentatie, Megen, 1b).
- (6) Het is ook afgebeeld op F. Breure, Inventaris van het oud-administratief archief van de gemeente Megen, Haren en Macharen (Den Bosch 1974).
- (7) Gemeentearchief Bergen op Zoom, coll. ir. A. Juten.
- (8) Wilhelm Ewald, Siegelkunde (München/Berlijn 1914) p. 224.

DE KERSTENING VAN MAREN-KESSEL

Dit artikel is bedoeld als populair-wetenschappelijk om leden van onze heemkundekring te stimuleren tot meer diepgaand onderzoek.

De Kerstening van Maren-Kessel moeten we ons als volgt voorstellen.

Op het einde van de 7de eeuw of in het begin van de 8ste eeuw ontmoetten de heilige Willibrordus, afkomstig uit Engeland, en de heilige Lambertus, afkomstig uit Maastricht, elkaar in Lith. Deze ontmoeting in Lith is een oude overlevering, die wordt afgebeeld in een kerkraam in de parochiekerk in Den Dungen.

Op die bijeenkomst zou zijn afgesproken, dat Willibrordus de blijde boodschap zou verkondigen in Noord Nederland en Lambertus in de Zuidelijke Nederlanden.

Uiteraard moet men die grenzen niet al te strikt nemen, want Willibrordus blijkt ook in Brabant te hebben gepredikt. Wel is het bijna zeker dat de Lambertusparochie in Maren reeds in de 8ste eeuw werd opgericht.

In een bisdomblad van 's-Hertogenbosch, Anno Domini 1951, lees ik hierover het volgende: "Volgens een zeer bekwaam geschiedeniskenner (zijn naam wordt helaas niet genoemd) zouden de vele Sint Lambertusparochies in ons bisdom al ontstaan zijn rond het jaar 750. Blijkbaar was men in die jaren nog zeer onder de indruk van de afschuwelijke moord op de heilige bisschop van Maastricht in 705 of in 706."

De parochie van Kessel, toegewijd aan Antonius Abt, werd waarschijnlijk gesticht in de 11de eeuw. Zekerheid heb ik hierover niet, maar wel een sterk vermoeden, omdat omstreeks het jaar 1000 de relieken van de H. Antonius Abt vanuit Egypte plechtig werden overgebracht naar West Europa, n.l. naar een klooster nabij Vienne in Zuid Frankrijk, hetgeen in die tijd een opzienbarende plechtigheid was. De H. Antonius Abt wordt bijzonder vereerd door de boerenstand als beschermer van het vee.

Gaarne zou ik de leden van onze heemkundekring, die over voldoende vrije tijd beschikken, willen aansporen om meer exacte gegevens te verzamelen in geschreven bronnen.

Wellicht kan een gesprek op het archief van het bisdom 's-Hertogenbosch (onlangs overgebracht naar een nieuw gebouw in de Lange Putstraat bij de Parade) verhelderend werken. De archivaris is de heer Pijnenburg, priester van het bisdom.

Ook een gesprek op het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch (in de Waterstraat, dichtbij de Lange Putstraat) is zeer zeker de moeite waard.

Voor wie nóg meer tijd, moeite en geld wil besteden, beveel ik een bezoek aan het archief van het bisdom Luik, waaronder Maren-Kessel vóór 1559 ressorteerde, ten zeerste aan.

Er is reeds speurwerk gedaan (tot 1870) door Schutjes, destijds pastoor in Orthen, en door Rector Hens, de vorige archivaris van het bisdom 's-Hertogenbosch.

Verder is er onlangs een oorkondenboek verschenen van de provincie Noord-Brabant, waarin Maren-Kessel voorkomt. Uiteraard is al dit speurwerk arbeid van lange adem en lopen burgerlijke en kerkelijke gegevens

De Kesselse Hutplaats bij de restanten van de brug over de Hertogswetering, opname 27.12.1980 met Cup van Dinther (l) en de laatste hutner Theodoor van Kessel(r), oud-inwoners van Kessel resp. Maren.

1) Haren, Macharen en Teeffelen, moderne lakafdruk van het 15de-eeuwse(?) stempel.

2) Haren, Macharen en Teeffelen, moderne lakafdruk van het 17/18de-eeuwse stempel.

(nagezonden door L. van Tongerlo)

↳ foto's zijn verwisseld